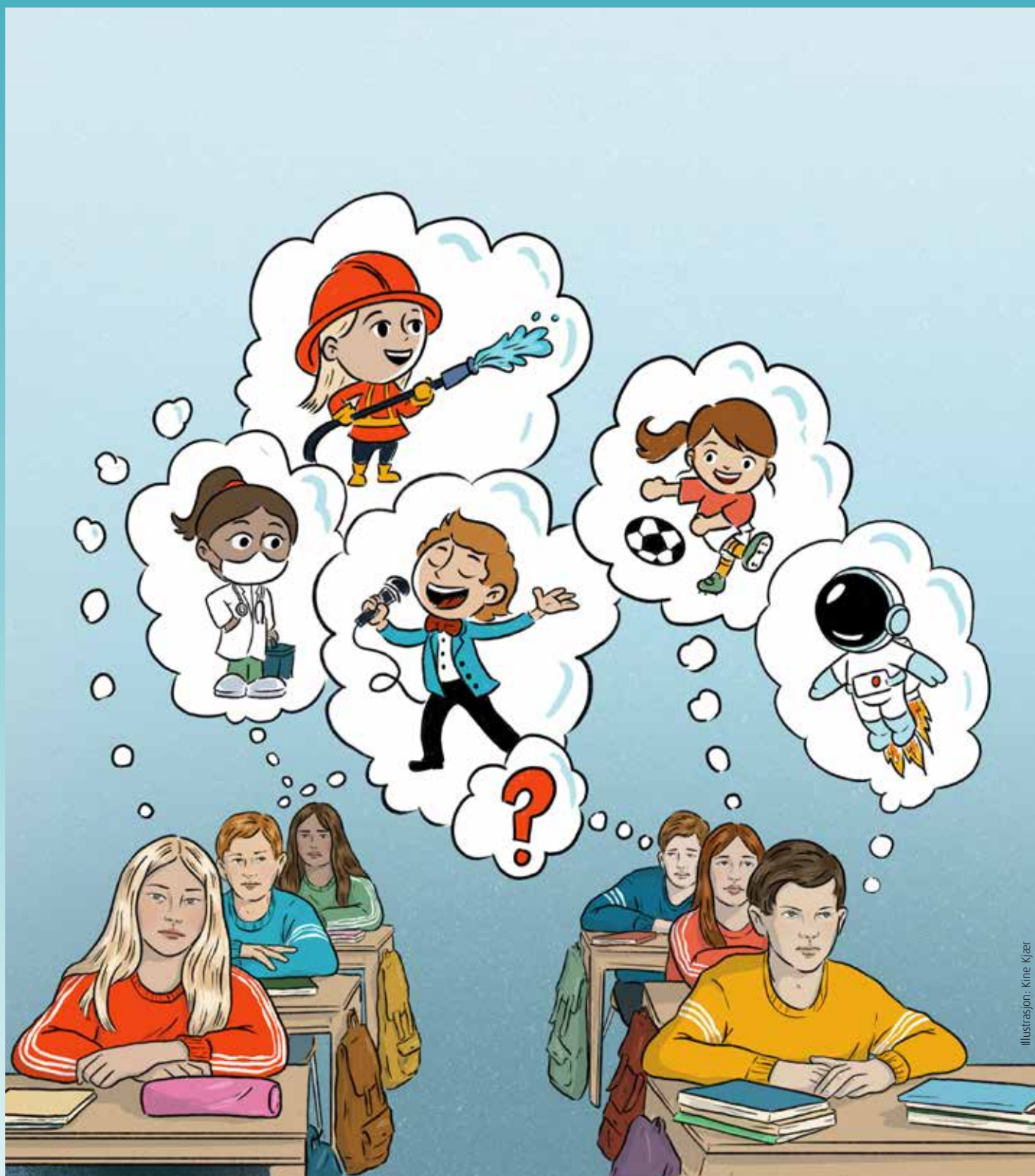

Ombudsblikket på barnehage- og skolemiljøene i Finnmark

Årsrapport
2024/2025

Finnmark fylkeskommune
Finnmárkku fylkkagielda
Finmarkun fylkinkomuuni

Mobbeombud
Finnmark
Givssidanáittardeaddji
Finnmárkku

Årsrapporten
kommenterer barn og unges
hverdag fra ombudsblikket i
rollen som brobygger mellom
individ og system.
Vi kommer med konkrete råd
og anbefalinger som
bidrar til tryggere
oppvekstmiljø.

Gøril Figenschou

goril.figenschou@ffk.no
 482 96 234

<https://www.ffk.no/tjenester/skole-og-opplaring/elevtjenester/mobbeombud/>

INNHOOLD

4 Innledning – Fellesskap og mangfold som styrke

4 Mangfold i praksis - i barnegruppa, i klassen, blant læringer og i voksenrollen

7 Årsrapportens oppbygging

8 Del 1: Mobbeombudet i Finnmark – Kunnskap, erfaring og analyse

10 Engasjementskartet

12 Ombudsstatistikken

14 Videregående skole

15 Mobbeombudets mandat

17 Finnmark - eneste fylket i landet uten elev- og lærlingombud!

17 Nytt mandat?

18 Mobbeombudets fire tannhjul

19 Hva er det Mobbeombudet gjør som bidrar til endring?

19 Samisktalende ombud

20 Synliggjøring av ombudstjenesten

22 Del 2: Ombudsblikket

24 Tidlig innsats gjennom lek

24 Hvorfor har lek betydning for alle mennesker?

25 Hvordan definerer vi hvem som kan hva, og hvem som er interessert i hva?

26 Organisering og struktur i de ulike klasserom

27 Klasseledelse og fellesskapsfremmende undervisning

29 Hva kan vi gjøre for å skape trygge klasserom som minimerer frafall og utenforskap?

32 Mangfoldet i barnegruppa og klasserommet

32 Barn som pårørende

33 Foresattelaget

34 Når foresatte bygger murer der barn og ansatte prøver å bygge broer

36 Tatt-for-gitt-kunnskap

38 Omnimodellen og felleskapsaktiviteter

39 Dørstokkregler

40 Hvem kan hjelpe?

42 World Anti Bullying Forum (WABF) 2025

44 Del 3: Ombudstjenesten i Finnmark og veien videre

Fellesskap og mangfold som styrke

Mangfold i praksis - i barnegruppa, i klassen, blant læringer og i voksenrollen

Mangfold og inkludering handler om mer enn pride, flyktninger og funksjonsvariasjoner.

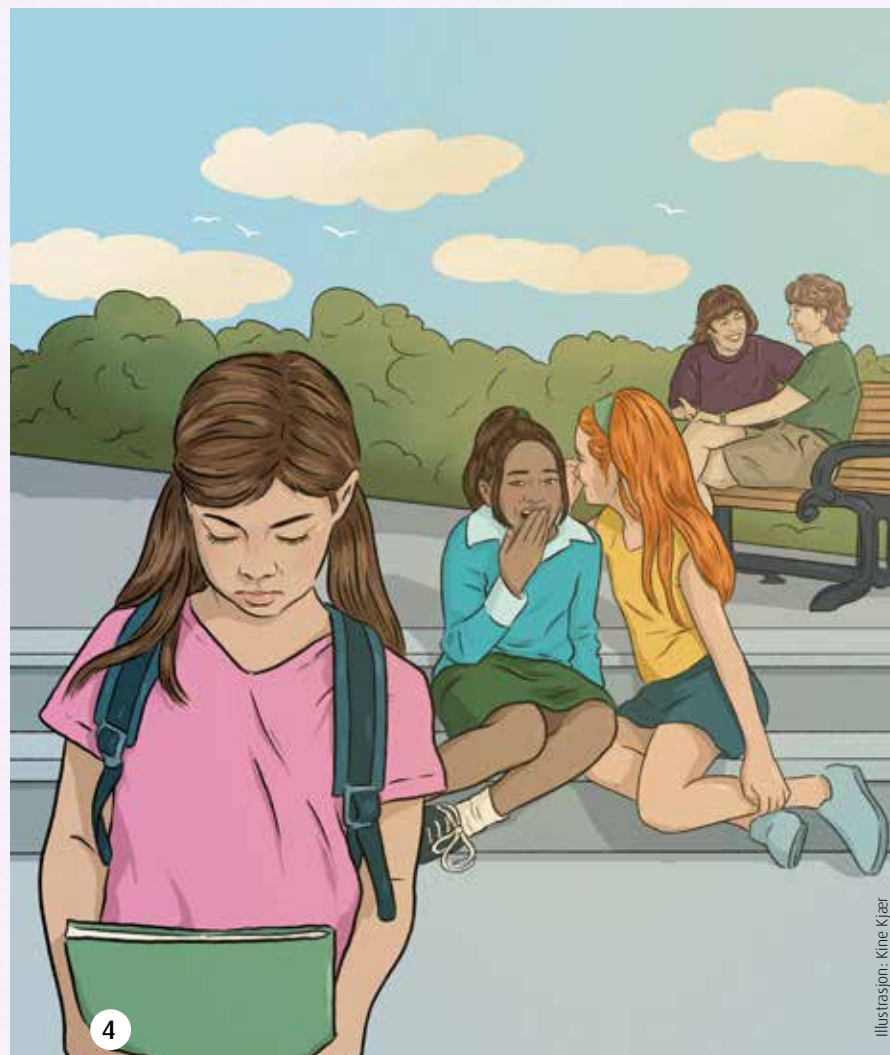
Hver eneste dag gjennom hele året jobber ombudene med et mangfold av mennesker. Dette mangfoldet består av barn og unge som har et felles ønske om å høre til. Alle ønsker å høre til, ønsker ikke å skille seg ut, men noen blir definert som «feil» uansett hvordan de ser ut, hvem de er, hva de tar på seg og hva de gjør. Noen definerer hva og hvem som er «riktige», noen styrer hierarkiet i gruppa.

Det blir viktig at voksne, foresatte eller ansatte, er oppmerksomme på hvem det er som definerer hvem som er inne eller ute. At voksne identifiserer hierarkiet, og hjelper barn og unge med å skape trygge og gode fellesskap.

Hva kan være med på å vedlikeholde et utrygt fellesskap?
– det kan være:

- Barn og unge som er usikre, og som bruker sin posisjon til å holde andre utenfor
- Ansatte som ikke ser og ikke handler
- Foresatte som tar parti og ikke bidrar til å løse konflikter

Ombudene møter barn og unge som sier at «Det verste er når voksne ser og hører, men ikke gjør noe», da blir det et dobbelt svik for den som er utsatt.

Ønsket om å høre til er et ønske som er enkelt, men som samtidig består av uendelig mange hindringer.

Hindringene kan være:

• **Interesser** – barnet/ungdommen har andre interesser enn de/den andre i barnegruppa, klassen, på hjemstedet, og blir definert ut av fellesskapet

• **Kjønn** – hvordan er kjønnsfordelingen, er kjønnskategoriene trange og stereotypiske, eller er det rom for at det er mange måter å være gutter og jenter på, er det rom for de som ikke identifiserer seg som gutt eller jente, for de som opplever usikkerhet knyttet til eget kjønn? Hvilken betydning får kjønn for barnet eller elevens muligheter i gruppa?

• **Funksjonsnivå** – er det rom for at barn og unge har funksjonsvariasjoner, og hvordan er det tilrettelagt både med tanke på det praktiske og fysiske rom, men også knyttet til tilhørighet i gruppa og det sosiale? Ombudene møter mange barn og unge med funksjonsvariasjoner, som på ulike måter forteller historier om ensomhet og manglende tilhørighet i gruppa.

• **Tro** – barn og unge kommer fra ulike hjem, noen er kristne, noen er muslimer, andre ateister, noen humanister og trosmangfoldet er stort. Både barnehager og skoler har nedfelt verdigrunnlag i sitt lov- og rammeverk, og dette verdigrunnlaget går ikke på tvers av noen av de overnevnte trosretningene. Samtidig kan voksne være med på å gjøre skillene store, slik at det blir vanskelig for barn og unge å være sammen.

• **Økonomi** – familiers økonomi kan få stor betydning for tilhørighet i fellesskapet, både om det er for lite eller for mye penger. Er det penger til å være med på ulike aktiviteter, til mat nok i skapet, til klær, til ferier? Og hva med de som har penger til alt, er de automatisk med i fellesskapet. Hva regnes som ressurser?

• **Familiebakgrunn** – arvesynden, barn og unge som må stå til ansvar for slektas historikk, men også barn og unge som har kommet til Norge som flyktninger, barn av arbeidsinnvandrere eller annet. Hvilken bakgrunn har du med deg?

• **Traumer** – barn og unge som har vært utsatt for vold og overgrep, som har flyktet fra krig, barn og unge som er pårørende på en eller annen måte.

De punktene vi har nevnt over er et forsøk på å beskrive noe av det som inngår i mangfoldet barn og unge møter hver dag. Hvis det som regnes for normalt blir for smalt, vil det ikke være plass til alle.

Barn og unge trenger voksne i og rundt barnehager og skoler som utvider «normaliteten» gjennom å skape romslige fellesskap med plass til de menneskene som er i barne- og elevgruppa. Hvis barn og unge opplever tilhørighet, mening og mestring, vil også antallet negative handlinger gå ned.

Spørsmål til voksne:

Hva er rommet for mangfold i barne- og elevgruppa, i ansattegruppa, i foresattegruppa? – er det for trangt i dette rommet?

Hvem er det plass til, og hvem er det ikke plass til? – hvem snakker vi om når vi sier vi?

Ombudene jobber for at rommene til barn og unge ikke skal være for trange. Hvor stort er rommet? – tvinges barn og unge inn i et A4 format, eller er det mindre? Er rommet en Post-it-lapp, et A5 ark eller et A2 ark?

Årsrapportens oppbygging

I årsrapporten har vi ombudsblikket på barnehage-, skole-, opplærings og oppvekstmiljøene, med utgangspunkt i barn og unges stemmer.

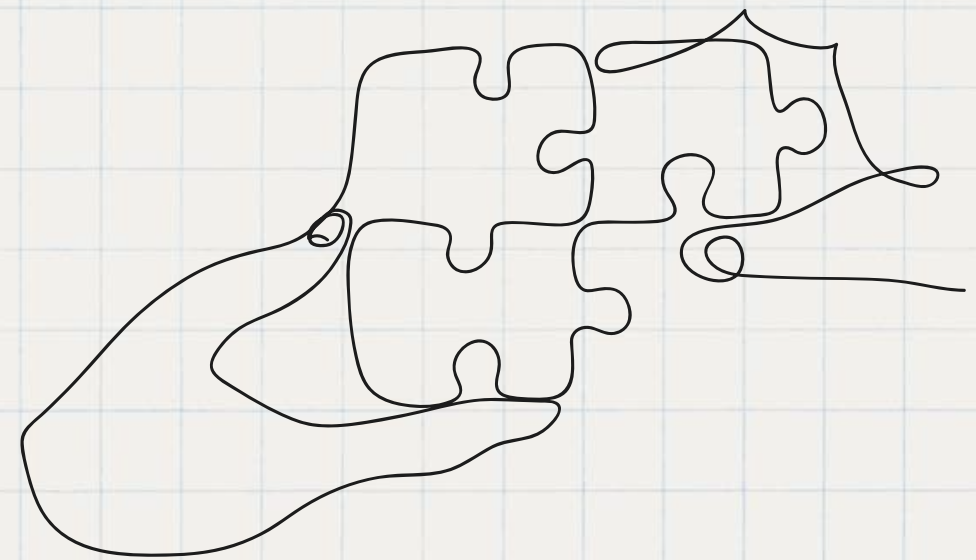
Denne rapporten består av tre deler.

FØRSTE DEL etter innledning er ombudsstatistikken og engasjementskartet. Her blir statistikken presentert, analysert og kommentert. Ombudstjenesten presenteres også her.

DEL TO er ombudsblikket, her belyses 6 ulike tema som er valgt ut på bakgrunn av fortellingene ombudene har mottatt dette året, og hvor fellesnevneren er ønsket om å skape trygge og gode fellesskap. I denne delen vil dere fortløpende finne tips og råd til barnehager og skoler, for hvordan det kan jobbes med dette.

I denne delen presenterer vi også noen av de hjelperne vi ofte foreslår som tiltak, og som vi samarbeider med. Vi gir også en liten rapport fra World Anti Bullying forum i Stavanger i denne delen.

Avslutningsvis i **DEL TRE**, kommer det noen råd til politikerne om veien videre for ombudstjenesten.

Del 1

Mobbbeombudet i Finnmark – Kunnskap, erfaring og analyse

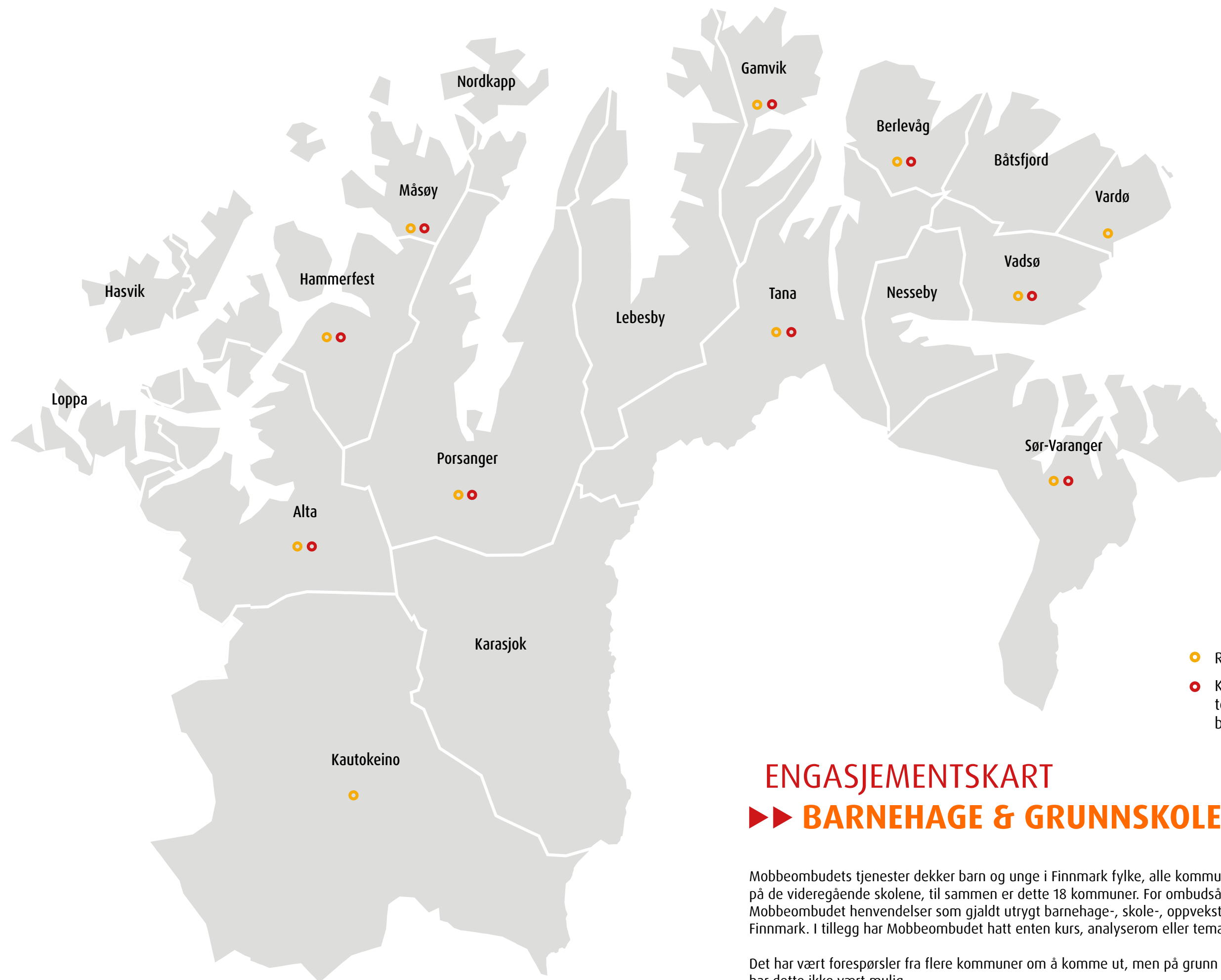
HØRT OM OMBUDSROLLEN:

«Du brydde deg om å høre ordentlig etter, og da fant vi løsninga»

«Hei igjen! Tenkte bare gi deg en kort oppdatering på saken jeg drøftet med deg like før skoleslutt. Det var til god hjelp at jeg nevnte for rektor at jeg hadde konferert med mobbeombudet, og lista du sendte meg omkring aktivitetsplan var også svært nyttig.»

«Tusen takk for at du ringte meg tilbake og for hjelpen din. Det betød og betyr masse for oss.»

«Det er trygt å ha deg med, du behøver ikke si noe, men de andre skjerper seg, og jeg blir tatt på alvor når du er til stede»

- Registrert henvendelse
- Kurs/analyserom/temakveld/skole/barnehage/oppvekst

ENGASJEMENTSKART

►► BARNEHAGE & GRUNNSKOLE

Mobbeombudets tjenester dekker barn og unge i Finnmark fylke, alle kommunene i Finnmark og elevene på de videregående skolene, til sammen er dette 18 kommuner. For ombudsåret 24/25 registrerte Mobbeombudet henvendelser som gjaldt utrygt barnehage-, skole-, oppvekstmiljø i 11 av kommunene i Finnmark. I tillegg har Mobbeombudet hatt enten kurs, analyserom eller temakvelder i 9 av kommunene.

Det har vært forespørsler fra flere kommuner om å komme ut, men på grunn av svært lavt reisebudsjett har dette ikke vært mulig.

Ombudsstatistikken

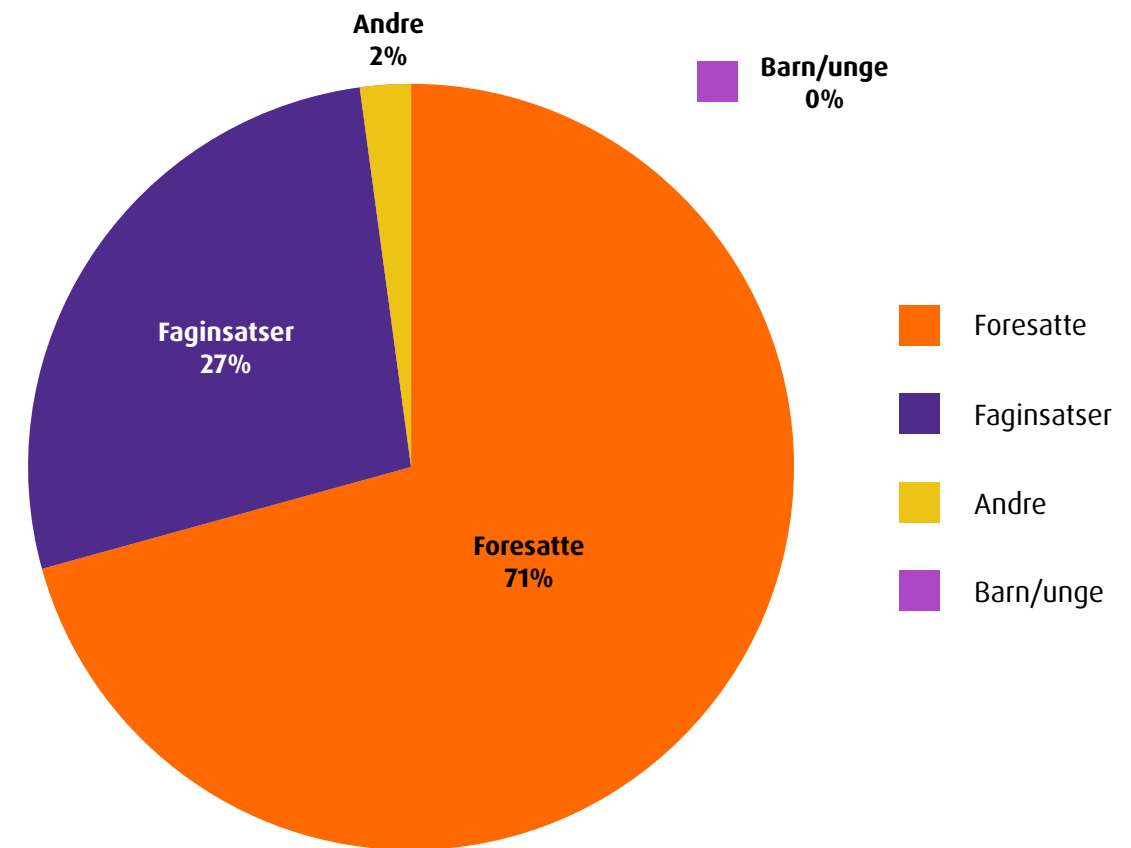
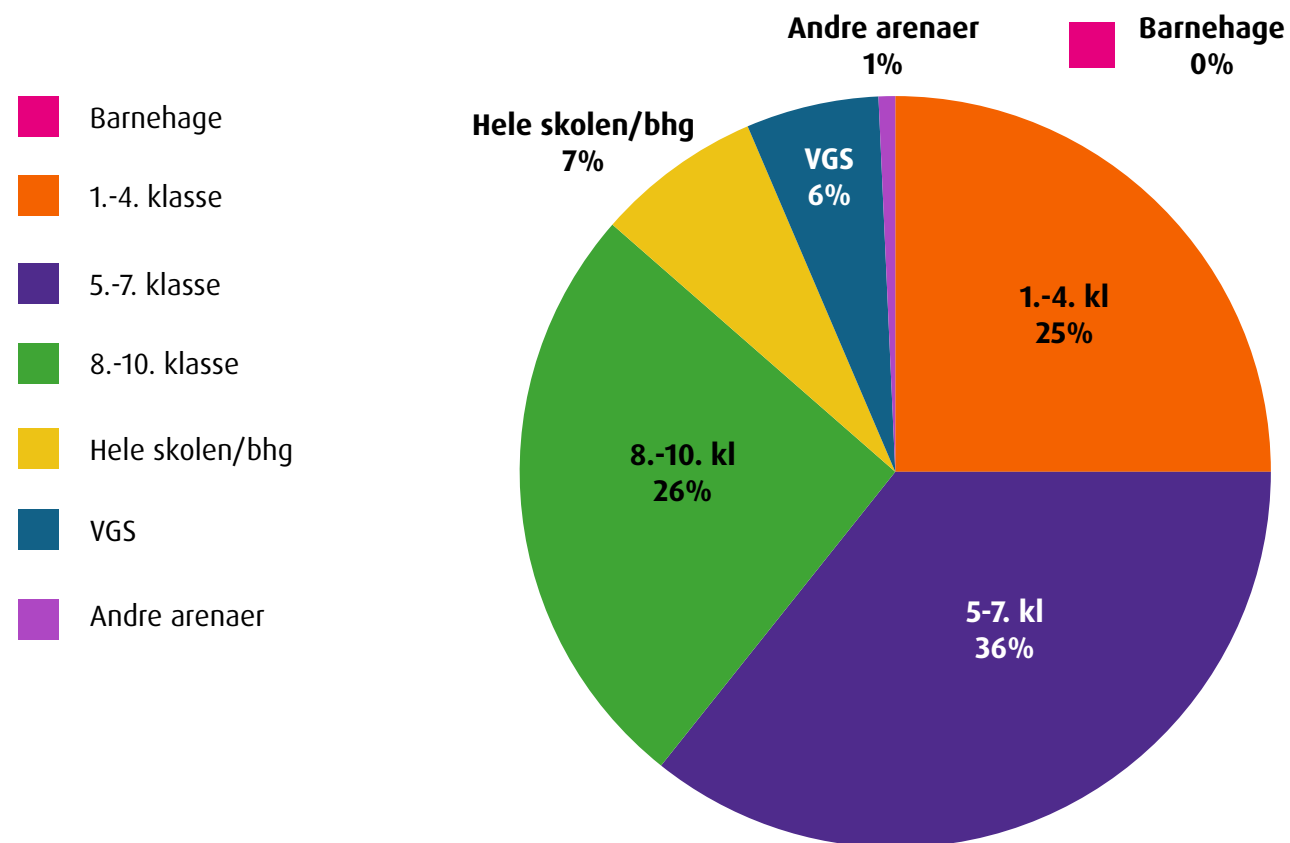
Figur 1.
Henvendelser om barnehage- og skolemiljø

Figuren viser hvordan henvendelsene knyttet til kap. 8 i Lov om barnehager og §12 (tidligere kap. 9A) i opplæringsloven er fordelt på de ulike årstrinn.

Henvendelsene i Finnmark kommer i hovedsak fra grunnskolen. Siste ombudsår var det ingen henvendelser knyttet til enkeltsaker fra barnehager, men mobbeombudet hadde henvendelser knyttet til ønsker om analyserom, foresattemøter og workshops.

Mellomtrinnet er fortsatt det trinnet som skiller seg ut med flest henvendelser, men det har vært flere langvarige saker både på småskole- og ungdomstrinnet også.

Det er få henvendelser fra videregående skole. Dette handler om at Finnmark ikke har Elev- og lærlingombud som sikrer denne kontakten. Etter delingen av fylkene er det ikke avklart om Mobbeombudet skal følge det nasjonale mandatet (se eget kapittel om dette) eller om jeg skal fortsette å følge Tromsmodellen og dermed også ha ansvar for læringsmiljø i videregående skole sammen med et elev- og lærlingombud.

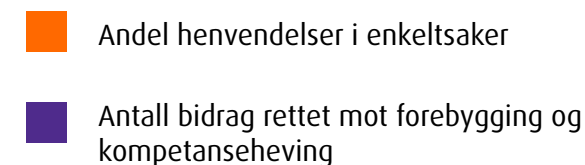

Figur 2.
Hvem kommer henvendelsene fra?

I Finnmark er 71 % av henvendelsene fra foresatte/foresatte, 27 % fra faginstanser og 2 % fra andre. Andre kan være oppvekstmiljø, fritidsledere, trenere eller naboer.

Figur 3.
Mobbeombudets totale bidrag.

Mobbeombudets totalinnsats ombudsåret 2024/2025 var på 205 bidrag.

Videregående skole

Mobbeombudet har hatt 8 henvendelser fra de videregående skolene i Finnmark dette ombudsåret. De fleste av disse har vært fra ledelse og ansatte som har ønsket veiledning knyttet til læringsmiljøer.

Utfordringene i videregående skole er på mange måter lik de vi finner i barnehage og grunnskole også, manglende tilhørighet og utrygge fellesskap. Også på videregående skole får det som skjer på fritiden og på sosiale medier stor betydning for det som skjer i klasserommet, og rykter sprer seg på tvers av de videregående skolene i Finnmark.

Organiseringen av skolehverdagen fører også til utfordringer med å bygge klassemiljø i grupper. Elevene tilhører flere grupper avhengig av

fagvalg. Det blir derfor viktig at det jobbes med læringsmiljøet i alle gruppene, og ikke bare i de timene kontaktlærer er til stede.

Manglende trygghet hos elever av ulike grunner.

Flere elever har kommet til skoler i Finnmark som flyktninger eller som følge av tiltak fra barnevern. Dette er unge som har mistet sitt eller aldri hatt et trygt fundament, og som trenger hjelp og støtte for å finne sin trygge tilhørighet i et fellesskap.

Mandatet – manglende elev og lærlingombud fører til at elevene og lærlingene i Finnmark har et dårligere støttesystem enn elever og lærlinger ellers i landet.

Mobbeombudets mandat

Det er fortsatt mange som ikke kjenner til at Finnmark har et Mobbeombud. Blant de som vet at ombudet finnes, er det ikke alle som kjenner til hva som er mandatet til Mobbeombudet. Jeg velger derfor å skrive litt om dette i årets rapport.

I brev fra Utdanningsdirektoratet til fylkeskommunene 02.01. 2018 (2018/8687) vises det både til bakgrunnen for ordningen og til nasjonalt mandat for ordningen. Nasjonalt mandat lyder som følger:

Mandat

Mobbeombudet skal støtte og veilede barn, elever og foresatte slik at disse får ivarett sine rettigheter til et godt psykososialt miljø i barnehage og grunnskole. Mobbeombudet skal i samarbeid med elev- og lærlingombudet i sitt fylke, bidra til at elever og lærlinger får ivarett sine rettigheter til et godt psykososialt miljø i videregående opplæring.

Oppgaver

- Støtte og veilede barn, elever og foresatte i saker om psykososialt miljø
- Jobbe forebyggende med informasjon og opplæring til barn, elever og foresatte
- Skape dialog og bidra til god tverrfaglig oppfølging etter at saker er håndtert
- Bidra til dokumentasjon og erfaringsdeling i fylket og nasjonalt
- Støtte elev- og lærlingombudet i arbeid med psykososialt miljø

Organisering

Fylkeskommunen er skoleeier for videregående skoler, men ikke barnehage og grunnskole. Ved å avgrense mobbeombudets mandat til barnehage og grunnskole vil ombudet, også med ansettelse og plassering hos fylkeskommunen, være uavhengig av eiere for grunnskole- og barnehage. Ombudet vil kunne utarbeide en årlig statusrapport som behandles av både fylkesting og kommunestyre i fylket.

Elev- og lærlingombud (ELO) arbeider for at elever og lærlingers rettigheter, inkludert retten til et godt psykososialt miljø, blir ivarettet i videregående opplæring. Mobbeombudet vil gjennom et tettere samarbeid kunne støtte ELO i saker om psykososialt miljø i videregående opplæring, og samtidig være tydelig avgrenset til å ivareta sitt oppdrag ovenfor barn og elever i barnehage og grunnskole.

ELO og mobbeombudet kan ved samlokalisering dra nytte av kollegialt felleskap, erfaringsutveksling i håndtering av saker og felles kompetanseutvikling på opplæringslovens kapittel 9A og læringsmiljøarbeid. ELO og mobbeombudet vil kunne fungere i team, der det er hensiktsmessig, og som selvstendige aktører med tydelige avgrensede ansvarsområder, der dette er hensiktsmessig.

Mobbeombudet skal sikres en størst mulig grad av uavhengighet. Ansettelse i fylkeskommunens stab og samlokalisering med elev- og lærlingombud vil være den foretrukne løsningen.

Lokale tilpasninger

Fylkeskommunene skal gjennom tilbudet om medfinansiering gis rom til å finne hensiktsmessige løsninger i de enkelte fylke, blant annet om mobbeombudenes oppgaver og samarbeid med de eksisterende elev- og lærlingombudene.

Den nasjonale ordningen gir rom for lokale tilpasninger. Fylkeskommunen kan, gjennom egen delfinansiering av mobbeombudet og tilrettelegging for samarbeid med Elev- og lærlingombud, tilpasse ordningen på en måte som synes hensiktsmessig lokalt.

Fylkeskommunen kan for eksempel:

- Vurdere om mobbeombudet skal gis oppgaver og målgrupper utover nasjonalt mandat
- Vurdere tiltak for ytterligere styrking av mobbeombudets uavhengighet
- Vurdere tiltak for sterkere faglige forankring i samarbeid med lokale aktører
- Vurdere om det bør tildeles mer ressurser til ombudets arbeid i fylket

Finnmark - eneste fylket i landet uten elev- og lærlingombud!

Mandatet er tydelig på at det skal være et samarbeid med Elev- og lærlingombudet i fylket, men Finnmark har fortsatt ikke Elev- og lærlingombud, så her er det ikke et slikt samarbeid. Det kan ellers påpekes at Finnmark er det eneste fylket i landet som ikke har et Elev- og lærlingombud.

Mobbeombudet i Finnmark tar imot henvendelser fra elever og ansatte i videregående skole knyttet til skolemiljø. Dette fordi det henger igjen fra modellen vi hadde fra fylkene var sammen slått og vi hadde en felles ombudstjeneste. Det er også lærlinger som tar kontakt, men de ligger utenfor Mobbeombudets mandat.

Nytt mandat?

Det gjøres oppmerksom på at Mobbeombudsordningen nasjonalt er under vurdering og foreløpig bare er forlenget ut 2025. Det kommer ingen informasjon om hva som skjer i saken, så mye er uvisst. Mobbeombudet ber politikerne i Finnmark om å følge opp hva som skjer i saken.

Under er del av tilbakemeldingen Mobbeombudet sendte til Kunnskapsminister Kari Nessa Nordtun 29.10.24, bare til orientering:

Tilbakemelding fra Mobbeombudet i Finnmark på forståelse og vurdering av mobbeombudsordningen i Norge.

Mobbeombudet i Finnmark finner det riktig å kommentere og gi tilbakemelding på hvordan Mobbeombudsordningen i nasjonalt perspektiv fremstilles i dokumenter og tolkninger fra Utdanningsdirektoratet og i Meld. St. 34 (2023-2024) - kapittel 6.2.3. Som Mobbeombud i Finnmark har jeg siden august 2021 bidratt til å utvikle ombudsrollen med utgangspunkt i det nasjonale mandatet Dette har vært gjort helt siden oppstart i 2019 for å finne best mulig innretning mot de regionale forholdene i Finnmark fylke. Jeg finner det svært bekymringsfullt at Mobbeombudets erfaringer, årsrapportene fremlagt i Fylkesting og samhandling med Statsforvalteren i Troms og Finnmark, samt tilbakemeldingene fra Mobbeombudets brukere, tydeligvis ikke er hensyntatt og forstått i arbeidet med evaluering og kartlegging av mobbeombudsordningen.

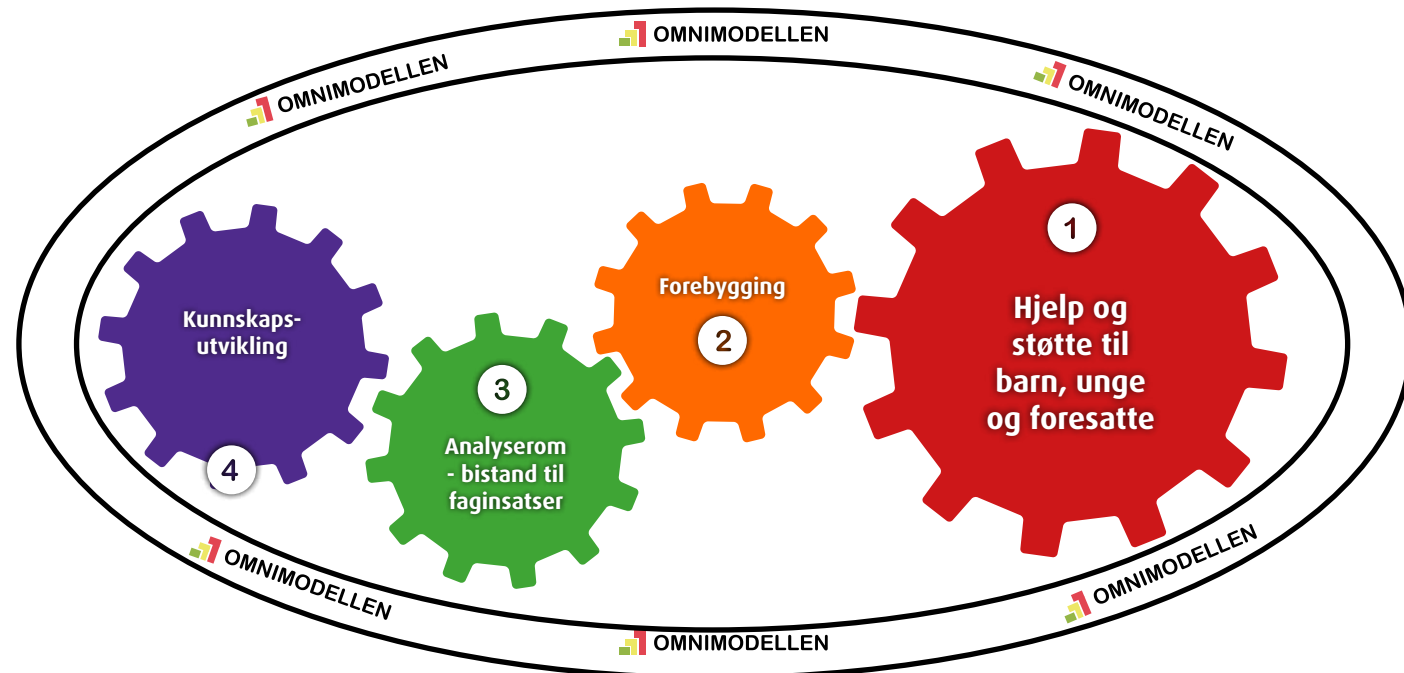
Når det nå skal tas avgjørelse på hvordan mobbeombudsordningen skal innrettes, ber jeg om at det innhentes ny og oppdatert kunnskap fra Mobbeombudet i Finnmark, fylkestingspolitikere i Finnmark og statsforvalteren i Troms og Finnmark som har tett samhandling med mobbeombudet.

Lignende brev ble sendt ut fra Mobbeombudene i alle fylkene.

Mobbeombudets fire tannhjul

Det nasjonale mandatet gir rom for lokale tilpasninger, og her vil jeg vise hvordan tjenesten er organisert i Finnmark.

Mobbeombudet i Finnmark jobber med utgangspunkt i fire hovedområder. Hvert av disse områdene beskrives som tannhjul som henger sammen og som gjensidig er hverandres drivere. De fire tannhjulene har ulik størrelse og beskrives som følger:

Tannhjul 1: Hjelp og støtte til barn, unge og foresatte er det største tannhjulet og det ombudene bruker mest tid på. Her er alle henvendelsene som kommer inn til Mobbeombudet og som handler om behov for bistand rettet mot enkeltpersoner.

Tannhjul 2: Her plasserer jeg innsatsen som blant annet handler om forebygging av utenfor-skap, krenkelser og mobbing. I dette tannhjulet finner dere temakvelder, personalmøter og ulike oppdrag knyttet til forebyggingsaktivitet.

Tannhjul 3: Mobbeombudet bistår også faginstanser som for eksempel skoler, barnehager, PP-tjenester, BUP og mange andre i ulike typer utfordringer knyttet til tematikken som dekkes av ombudets kompetanse. Her blir det blant annet tilbudt det vi kaller analyserom.

Tannhjul 4: Innsatsen i dette tannhjulet handler om at Mobbeombudet bruker sine erfaringer fra arbeidet i fylket til å utvikle og spre kunnskap. Dette er spesielt viktig for å sikre at eksempler som brukes og modeller som utvikles tar utgangspunkt i de kulturelle- og geografiske forholdene i vår landsdel. Omnimodellen er et eksempel på en slik type arbeid.

Hva er det Mobbeombudet gjør som bidrar til endring?

I sitt arbeid jobber mobbeombudet ut fra 3 grunnprinsipper:

Grunnprinsipp 1: Lytter - anerkjenner - handler på en måte som etablerer TILLIT - gjennom å ta barn, elever, foresatte og ansatte på alvor, vel vitende om at en sak alltid har flere sider. Uansett - som start må det velges et lyttende og anerkjennende perspektiv for å komme videre.

Grunnprinsipp 2: Avklarer forventninger mellom elever og lærere, mellom foresatte og barnehage/skole, og justere disse underveis

Grunnprinsipp 3: Ser helhetlig på mennesket, ser sammenheng mellom individ og system, barnehage/skole og fritid, mellom hjem og barnehage/skole, mellom barn/ ungdom og foresatte, mellom barn/ ungdom og jevnaldrende osv.

Samisktalende ombud

Som en del av arbeidet med ny samarbeidsavtale mellom Sametinget og fylkeskommunen, har Mobbeombudet spilt inn behov for et samisktalende ombud, jf. råd 5 i fjorårets rapport fra Mobbeombudet.

Synliggjøring av ombudstjenesten

Mobbeombudet har som mål å sikre at alle kommuner og videregående skoler i Finnmark har god og oppdatert informasjon om hva barn, unge og foresatte kan gjøre når barnehage-, skole- og oppvekstmiljøet ikke er godt nok. Likevel vet jeg at mange fortsatt ikke vet om ombudstjenesten.

Skoleåret 2024/2025 har jeg opplevd at det både er utfordringer og muligheter knyttet til synliggjøring av tjenesten.

Utfordringer:

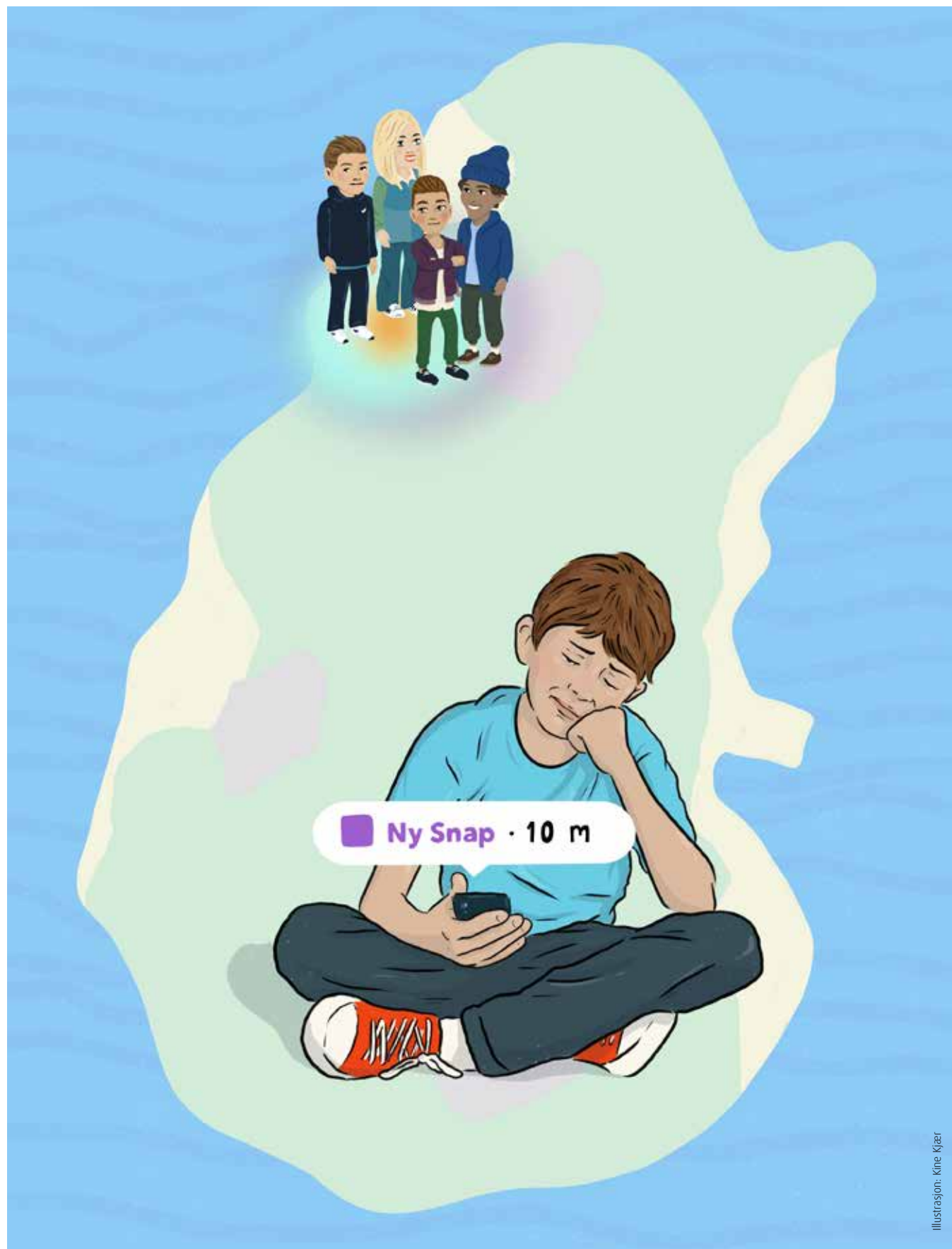
- Reisebudsjettet til Mobbeombudet er svært lavt. Å reise i Finnmark er dyrt, og jeg rekker ikke ut til alle kommunene med det budsjettet som er. Budsjettet er heller ikke stort nok til å dekke kompetansesamlingene som UDIR og UIS – læringsmiljøsentret har for alle Mobbeombudene og Elev- og lærlingombudene. Dette er kritisk, for disse samlingene er de som sikrer faglig oppdatering og at Mobbeombudet inngår i et fagmiljø. Jeg veileder mange foresatte og ansatte i barnehager og skoler, og da er det viktig å ha oppdatert kunnskap, men også et fagmiljø å sparre med.
- Tjenesten i Finnmark består av et menneske, noe som gjør tjenesten sårbar, spesielt i forhold til tilgjengelighet og tilstedeværelse der barn og unge er.
- Når det ikke er ressurser til å reise ut, fører det til manglende kontakt med kommunene, og jeg når ikke ut til alle som trenger bistand. Erfaringsmessig får jeg henvendelser etter at jeg har vært ute og møtt mennesker i barnehager, skoler og kommuner.
- Manglende Elev- og lærlingombud fører til en redusert etablering av kontakt med videregående skoler, og dermed har elever og lærlinger i Finnmark et dårligere tilbud av hjelpetjenester enn elever og lærlinger i resten av landet.

Muligheter:

- **Digital tilstedeværelse:** På grunn av lavt reisebudsjett har Mobbeombudet tilbydd digital tilstedeværelse. Dette fungerer bra i møter hvor det jobbes med enkeltsaker og i analyserom med ansatteteam, møter hvor det ikke er så mange til stede. Digital tilstedeværelse bidrar ikke til at det blir lettere for elever og foresatte å ta kontakt på samme måte som et fysisk møte gjør det. Digitale personal- og foresattemøter fungerer ikke optimalt, fordi det oppleves for stor avstand og det blir vanskelig å stille spørsmål, men det er det som har kunnet tilbys.
- **Være til stede der barn, unge og foresatte er.** Det er ønskelig å være til stede der barn og unge er, og jeg prioriterer tilstedeværelse der jeg kan møte flere samtidig, f.eks. var Mobbeombudet i Finnmark og Elev- og lærlingombudet i Troms til stede på barnefestivalen på Riddu Riddu i Nord - Troms. Der møtte vi mange barn, unge, foresatte og ansatte som tok en prat med oss.
- **Å utarbeide en syklus knyttet til hvilke kommuner/skoler som får besøk av Mobbeombudet.** I løpet av f.eks. fire år skal alle kommunene hatt et besøk av ombudet.
- **Bedre synliggjøring:** oppfordre alle kommuner og videregående skoler om å publisere informasjon om Mobbeombudets tjenester på sine hjemmesider, og spesielt på nettsidene til barnehager og skoler.

Riddu Riddu

Ombudsblikket

Jeg trenger en venn! Jeg trenger å være en del av et fellesskap!

Som ombud har vi de siste 8 årene vært i kontakt med og prøvd å hjelpe mer enn 2000 barn og ungdommer som opplever / har opplevd mobbing, utenforskap og det å ikke ha et trygt og inkluderende barnehage-, skole- og oppvekstmiljø. Alle disse har sine fortellinger med opplevelser, forventninger, håp og drømmer om fremtiden. Vi finner en fellesnevner:

Alle har et ønske og et behov for å ha venner, og oppleve tilhørighet i et fellesskap.

Det virkelig interessante er at dette ønsket om fellesskap, vennskap og tilhørighet deles av alle barn og unge.

Hvorfor er det så vanskelig å gjøre noe med mobbing og utenforskap?

Mange prøver å finne svar og det finnes mange forslag til hva som må gjøres. Noe som ofte går igjen er at man må ha sterkere virkemidler overfor barn og unge som oppfører seg slik at andre blir redde, skadet eller skyves ut av fellesskapet.

I ombudenes analyser av henvendelsene ser vi at det i de aller fleste tilfeller handler om å bidra til å sikre en felles forståelse av hva utfordringen består av. Mange starter samtalen med:

«Kan ikke bare mobberen bytte skole?»

Så hvorfor er dette så vanskelig? Kan vi ikke bare være sterkere i klypa? Flytt mobberen til en annen barnehage eller skole? Når en elev ikke følger reglene i klasserommet, kan ikke bare læreren bære han ut og sette han på rektors kontor? Kan ikke bare barn og unge som ikke oppfører seg settes på eget rom til de har lært seg hvordan man oppfører seg?

Slik ombudene ser det, vil søkelys på og analyser av fellesskap ved å bruke verktøyet fellesskapskvalitetene, være nøkkelen for å løse disse kompliserte situasjonene:

X-faktoren er «FELLESSKAPSKVALITETENE».

Gjennom ombudsblikket velger vi i år å sette søkelys på 6 tema som alle er knyttet til å skape trygge og gode fellesskap. Vi oppfordrer barnehager, skoler og FAU om å reflektere hvordan situasjonen er i din barnehage eller på din lokale skole:

- 1) Tidlig innsats gjennom lek
- 2) Organisering og struktur i de ulike klasserom
- 3) Mangfoldet i barnegruppa og klasserommet
- 4) Foresattelaget
- 5) Tatt-for-gitt-kunnskap
- 6) Omnimodellen og fellesskapsaktiviteter

1) Tidlig innsats gjennom lek

Hvorfor har lek betydning for alle mennesker?

Tidlig innsats rommer f.eks. leken som byggesteinen for å mestre sosialt samspill med andre.

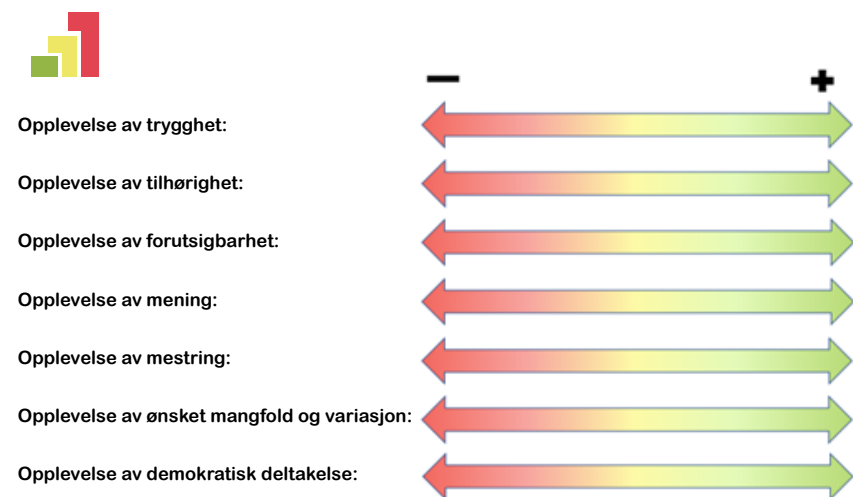
Barn liker å leke, men alle får det ikke til. Årsakene kan være ulike:

- Utrygghet
- Manglende lekeerfaringer
- Manglende lekemiljø
- Manglende tilhørighet
- Funksjonsvariasjoner
- Manglende språk

Ansatte i barnehager og skoler må sammen med foreldre/foresatte identifisere hva det er som gjør at det blir vanskelig for et barn å leke. Når problemet er identifisert, må barnet få den støtten det trenger for å kunne lære seg å mestre lek. Det finnes ulike typer lek, fra den enkleste titt-tei-leken til mer komplisert regellek. Her må det tas utgangspunkt i det enkelte barns forutsetning og jobbe med utvikling av lekekompetanse. Noen barn vil alltid trenge mye støtte i lek, mens andre vil trenge mindre. Det å finne en balanse for hvordan de likevel kan leke sammen, er noe ansatte må jobbe for.

Fellesskapskvalitetene:

Ved å bruke dette verktøyet har både foresatte og ansatte blitt mer bevisste på faktorer som har betydning for barn og unges atferd og sosiale tilhørighet.

Fellesskapskvaliteter

OMNIMODELLEN

Voksenrollen
– kan, og vil,
alle ansatte leke?

Ombudene erfarer at utenforskap senere i livet starter allerede i barnehagen. Vi har derfor valgt å bruke verktøyet fellesskapskvalitetene aktivt i møter med både foresatte og ansatte. Hvis vi kan gjøre en innsats for fellesskapet allerede i barnehagen, kan vi bidra til å redusere utenforskap både fra skole og arbeid senere i livet.

Hvordan definerer vi hvem som kan hva, og hvem som er interessert i hva?

Dersom et barn tidlig får høre og erfare at det er dyktig til noe eller kan noe, får de selvtillit og vet at de behersker. De får muligheter. Dersom et barn tidlig erfarer det motsatte, at det får høre at det ikke kan eller ikke er dyktig til noe, og dermed også får kroppslige erfaringer med å ikke beherske, vil det bidra til manglende selvtillit og tro på at det behersker noe. Barnet mister muligheter.

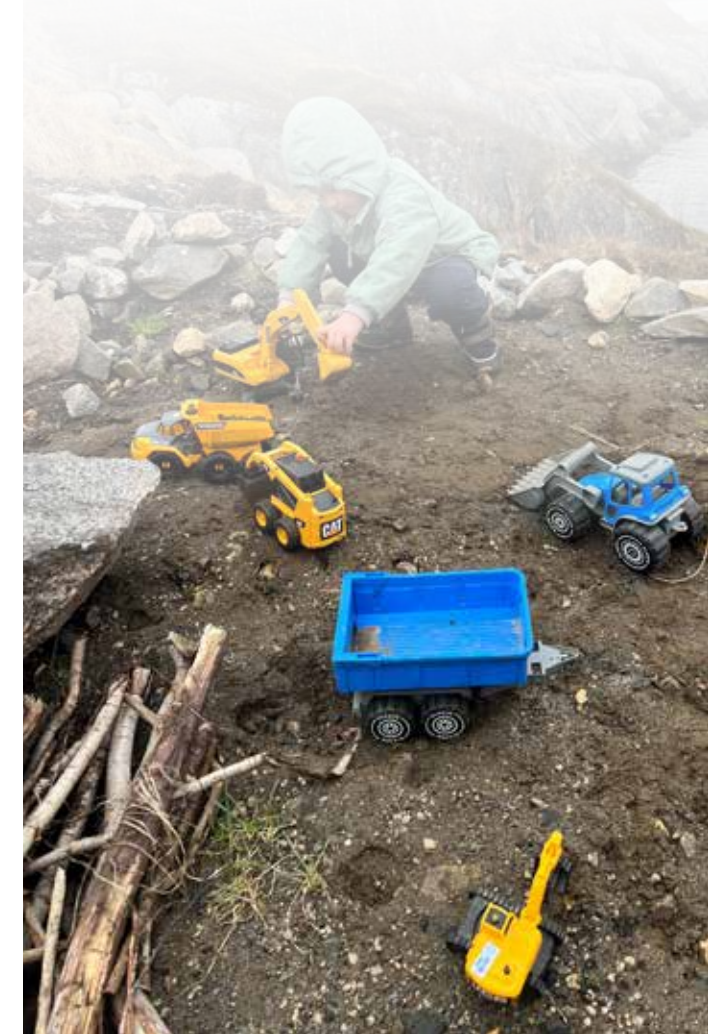
Blir barnet vurdert ut fra:

- Familiebakgrunn?
- Etnisitet?
- Religiøs tilhørighet?
- Kjønn?
- Status i gruppa?
- Faktiske ferdigheter i støttet aktivitet?

Det blir derfor viktig for ansatte å vite hvilket grunnlag det er man bruker når disse vurderingene gjøres, og hvordan kan ansatte hjelpe de barna som ikke får til ting.

Det samme gjelder vurderinger av hva barn er interessert i:

- På hvilket grunnlag definerer ansatte og foresatte hva barnet er interessert i?
- Får jenter og gutter samme muligheter, eller ligger det noen kjønnsstereotypiske forventninger til hva de skal være interesserte i?
- Kan guttene velge fritt mellom alle lekene uten at det blir et problem, kan jentene gjøre det?
- Hvor bred er skalaen for hva som er normalt for en gutt eller ei jente å være interessert i uten at det blir kommentert?
- Når får kjønn betydning?

“**Rosa er bare en farge!**
– helt til en gutt tar det på seg”

2) Organisering og struktur i de ulike klasserom

En stor del av ditt voksne liv etableres gjennom erfaringene du får som elev i klasserommet gjennom 13 år. Overordnede mål for opplæringen er å gi elevene kunnskap, ferdigheter og holdninger som gjør dem i stand til å mestre sitt eget liv og delta aktivt i samfunnet. Dette innebærer å utvikle evnen til å tenke kritisk, handle etisk, og delta i et demokratisk samfunn.

Vi vet alle hvilken betydning det har for mennesket å føle seg som en del av fellesskapet. Fellesskapet som dannes i klasserommet.

Hva tenker du på når du hører ordet klasserom?

Hvordan var ditt klasserom?

Hvordan har det påvirket deg inn i fremtiden?

Et godt klasserom varer livet ut

Som ombud har vi hørt tusenvis av fortellinger fra klasserommene i Troms og Finnmark. I klasserommet formes og skapes minner, vekst og læring på godt og vondt, her formes og skapes det livet barn og unge skal leve resten av sitt liv.

Vi har et mangfold av mennesker, kulturer og et mangfold av klasserom.

Vi har de trygge klasserommene, vi har trygge klasserom for noen få, og vi har de utrygge klasserommene.

Livet på skolen som deles sammen med andre elever og læreren. Livet utenfor skolen som deles sammen med skolevenners foresatte.

Vi har alle samme ønske. Ønske om trygghet og ønsket om tilhørighet i vår gruppe.

De fleste elever opplever trygghet i klasserommet og gleder seg til skolehverdagene fordi både lærerne og medelever er greie, men vi hører også om elever som ikke er på skolen fordi klasserommene er for utrygge. Vi ser en økning i utenforskap fra klasserom allerede på mellomtrinnet.

Elever forteller at enkelte grupper av elever får lov til å regjere i klasserommet straks lærer ikke er til stede. Noen elever henges ut og latterliggjøres, eller de opplever å ikke være verdt et eneste blick eller kommentar.

Forslag til Sjekkliste for et trygt klasserom som fremmer helse, trivsel og læring

1. Relasjoner og respekt

- ☐ Jeg opplever at alle blir møtt med respekt.
- ☐ Lærer og elever viser interesse for hverandre.
- ☐ Elevene samarbeider og lytter til hverandre.

2. Forutsigbarhet og struktur

- ☐ Det er tydelige regler og rutiner som følges opp.
- ☐ Jeg vet hva som forventes av meg i timene.
- ☐ Undervisningen er organisert på en måte som skaper ro og oversikt.

3. Inkludering og fellesskap

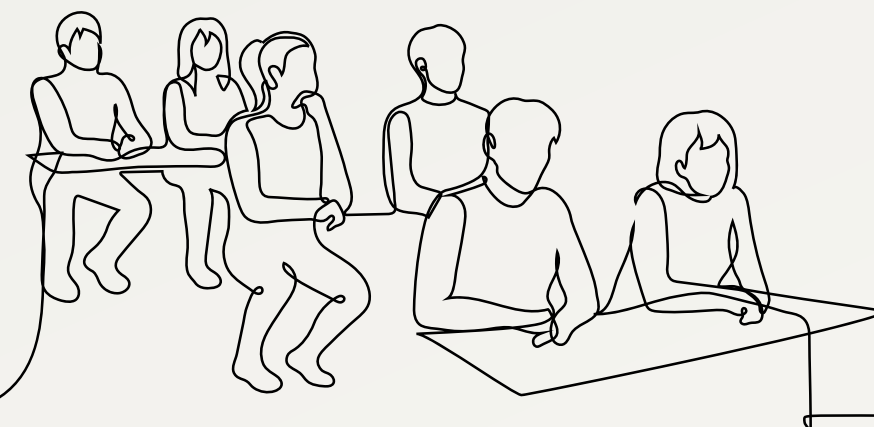
- ☐ Alle i klassen får være en del av fellesskapet.
- ☐ Ulike meninger og erfaringer blir tatt på alvor.
- ☐ Jeg føler at jeg hører til i klassen.

4. Støtte og mestring

- ☐ Jeg får hjelp og støtte når jeg trenger det.
- ☐ Jeg får oppgaver jeg kan mestre, men som også utfordrer meg.
- ☐ Mine styrker og fremskritt blir lagt merke til.

5. Trygt læringsmiljø

- ☐ Mobbing og krenkelser blir tatt på alvor og håndtert.
- ☐ Det er rom for å si fra om hvordan jeg har det.
- ☐ Jeg opplever at det er trygt å stille spørsmål og å gjøre feil.

Klasseledelse og fellesskapsfremmende undervisning

Vi erfarer at det er store forskjeller mellom skoler, og faktisk også innad på skolene i de ulike klasserom, om hvordan skolens normer og regler følges opp. Ombudene anbefaler at skolene jobber mer systematisk med å sikre seg kunnskap om hvordan mobbing og utenforskap foregår, og at de sikrer at de har kunnskap om å håndtere dette dersom det oppstår. Her kan Omnimodellen og spesielt Omnitrappa være til god hjelp:

<https://omnimodellen.no/omnimodellen/omnitrappa/>

Ombudene anbefaler at lærere legger opp til undervisning og aktiviteter som skaper fellesskap i alle fag og i alle timer:

<https://omnimodellen.no/omnimodellen/ffss-a-bygge-et-godt-fellesskap/>

«Det er lenge siden jeg har vært i kantina i et friminutt. Du vet at blikkene som møter deg ikke ønsker deg velkommen.»

«I friminutt snakkes det om festene som har vært, og festene som skal komme. For oss som ikke inviteres på festene, så har vi lite å bidra med i samtale.»

«Russefeiringa starter allerede på VG1 og russegrupper dannes - da etableres også utenforskapet i klassen din.»

«Det er stor forskjell på hva som skjer i klasserommet etter hvilken lærer som er i klasserommet, hvem av lærerne som slår ned på språkbruk eller himling med øyan når noen presenterer for klassen. Det kjennes tryggere å være i klasserommet når vi har lærer X, i stedet for lærer Y. Lærer X aksepterer ikke at elever er frekke mot hverandre, mens lærer Y lar det skje. Lærer Y lar oss velge plasser og grupper hvem vi skal jobbe med, og da blir det til at de populære velger hverandre, og vi som er nederst på rangstigen blir sittende i en gruppe eller alene.»

Hva kan vi gjøre for å skape trygge klasserom som minimerer frafall og utenforskap?

Organisering og struktur i de ulike klasserom

Henvendelser fra elever og ansatte handler oftest om utrygt skolemiljø. Elever som opplever utenforskap i eget klassemiljø og på egen skole.

Ansatte tar kontakt med ombudene for råd om hva skolene kan gjøre når enkelte elever ikke lengre inkluderes av sine medelever i klassen. Ansatte forteller at skolens organisering gjør det vanskelig for både elever og ansatte å jobbe med trygt og godt læringsmiljø. Kontaktlærer har lite tid med elever, og mange faglærere skal finne fellestid for å jobbe fram en felles forståelse og plan, både for gruppa som helhet og rundt enkelt elever i utrygge klasserom.

Ombudene prøver å jobbe forebyggende, og vi vet at overganger mellom barnehage og skole, mellom ferier i løpet av skoleåret, og mellom grunnskolen og videregående kan være sårbare for enkelte elever. Disse overgangene gir samtidig

mange en ny mulighet til å etablere seg på nytt i nye klasser og nytt skolemiljø. Vi erfarer, og ser at her er elevene prisgitt lærerens og skolens rutiner og rammer for en god overgang og en god skolestart hvert eneste år. Hvordan etablerer læreren og skolen trygghet for alle elever i klasserommet? Hvordan legger skolen opp til elevmedvirkning som involverer alle elever for å bygge et godt fellesskap på deres skole?

Enkle grep for struktur og organisering av klasserommet:

- Oppstarts- og avslutningsrutiner.
- Alltid faste plasser, også ved bytte av rom.
- Elevmedvirkning i utarbeidelse av klasseregler/dørstokkregler, samt konsekvent oppfølging av brudd på disse.

<https://omnimodellen.no/omnimodellen/dorstokkregler-a-sette-standard-for-fellesskapet/>

Oppstartsrutine

(NB! En gjenkjennbar start på dagen / økta som alle gjennomfører - ikke bare første dag, men alle dager, i alle timer/økter)

1. Hilsen / Velkommen

- a. Ta imot elevene med blick og hilsen (stå gjerne ved døra og møt elevene med øyekontakt og et enkelt «hei», «velkommen» eller «god morgen». Har du flere grupper i løpet av dagen - gjør det samme ved starten av hver time / økt.

2. Informasjon / Plan for dagen

- a. Gå gjennom dagens / øktas plan på tavla (eller skjerm): «Dette gjør vi i dag – dette er målet».
- b. Avklar spørsmål eller uklarheter
- c. Gi nødvendig informasjon
- d. NB!! Ang. regler/ordensregler, presiser at dere foreløpig ikke har hatt tid til å bli kjent med hverandre, derfor har du som lærer bestemt reglene nå i starten. Etter hvert vil dere i klasseråd gå gjennom disse og gjøre nødvendige justeringer.

3. Oppvarming – fellesskapsbyggende startaktivitet

- a. Gjøre dette innimellom – gjerne en gang om dagen, og etter hvert en gang pr. uke
- b. For eksempel ha «Dagens spørsmål»: En elev trekker et kort med et ufarlig, gøyalt eller tankevekkende spørsmål – kanskje fra nyhetsbildet eller et tema det skal jobbes med.

4. Første aktivitet på plan for dagen

- a. Marker tydelig overgang: «Nå starter vi. Ta fram ...»
- b. Bruk et fast signal (verbalt eller visuelt) hvis du vil: f.eks. «arbeidsro» – eller bare rolig tydelig stemme.

Avslutningsrutine

(NB! en gjenkjennbar avslutning på dagen / økta som alle gjennomfører - ikke bare første dag, men alle dager, i alle timer/økter)

1. Gi forvarsel - si at avslutningssamlingen starter om 5 minutter.

2. Oppsummering / refleksjon

- a. «Hva har du lært i dag?» – skriv på lapp, si til en medelev, eller muntlig til klassen. «To ting du husker, en ting du lurte på».
- b. Dagens høydepunkt / mest interessante aktivitet / tema.
- c. Mentimeter eller tommel opp/ned: «Hvordan var økten i dag?»

3. Avslutning

- a. Rydde, sette på plass
- b. Beskjed og forberedelse til morgendagen - «Neste gang skal vi...» – vis neste mål eller tema.
- c. Avslutningshilsen og takk for i dag

3) Mangfoldet i barnegrupper og klasserommet

Vi viser til innledningen der vi har skrevet om mangfoldet i barne- og elevgruppen, blant læringer og i voksenrollen, og vil her gjenta at det er viktig at voksne, foresatte eller ansatte, er oppmerksomme på hvem det er som definerer hvem som er inne eller ute. Som verktøy for å kvalitets sikre mangfoldet og fellesskapet vil vi anbefale at elever, ansatte og foresatte bruker tid på å snakke om hva som er et trygt og godt fellesskap, og bruk gjerne Omnimodellens artikkel om grønne trygge og røde utrygge fellesskap for å sikre felles forståelse: <https://omnimodellen.no/omnimodellen/det-rode-og-gronne-fellesskapet/>

Andre verktøy som kan hjelpe til å vurdere kvalitet i barn og unges fellesskap kan eksempelvis være å bruke fellesskapskvalitetene og trygghetsskalaen: <https://omnimodellen.no/omnimodellen/a-vurdere-fellesskapskvaliteter/>

Barn som pårørende

I mange av fortellingene vi som ombud møter, handler det om barn og unge som er pårørende på en eller annen måte. Det kan være barn og unge som har:

- Alvorlig syke søsken, foresatte eller andre nære
- Søsken med store funksjonsvariasjoner
- Rusmisbruk i nær familie
- Familier som har gått i oppløsning på grunn av samlivsbrudd, skilsmisse, flukt fra krig.
- Foresatte i fengsel.

Dette bare for å nevne noen eksempler på fortellingene vi hører. Fellesnevneren er at livet oppleves vanskelig og tøft for barn og unge, og at det kan få konsekvenser for fritid, barnehage- og skolehverdagen. Noen blir innesluttet og ønsker å gjøre seg usynlige, mens andre blir grenseløse og utagerende samtidig som de bærer på store bekymringer. Det vi som ombud også opplever, er at det ofte ikke har vært snakket om betydningen av at barn og unge er pårørende, verken i familien eller i møter med barnehager/skoler. Når vi spør om barnet eller den unge er pårørende på noen måter, er det som om det faller på plass en brikke som mangler. En brikke som kan bidra til å forklare atferd, men som også kan bidra til å sette inn mer målrettet hjelp.

Les mer: <https://veiledningssenter.no/>

4) Foresattelaget

Vag og manglende kommunikasjon fra barnehage og skole til foresatte skaper unødvendige tillitsbrudd. Foresatte forteller om at de mangler informasjon eller at de får informasjon for sent. Dette fører til at foresatte rekker å bli irriterte, situasjonen eskalerer og foresatte mister tilliten til at barnehagen eller skolen er i stand til å gjøre noe med situasjonen.

Ombudene anbefaler at barnehagene og skolene jobber aktivt sammen med lokalt FAU. Flere gode tips finnes lett tilgjengelig på nettsidene til de nasjonale utvalgene for foresatte:

<https://foreldreutvalgene.no/fub/>

<https://foreldreutvalgene.no/fug/>

Barnehagene og skolene klarer ikke å jobbe mot utenforskapet alene! Foresatte og fritid må kobles på. Vi har foresatte som bidrar til utenforskap for andre barn og unge gjennom å sette grenser for hvem barna får være sammen med på fritiden, ved å sikre at akkurat sitt eget barn skal få tilhøre den ene utvalgte russebussen osv.

Ombudene anbefaler foresatte å bruke ungdommens egne inkluderings-vettregler og Omnimodellen for idretten:

<https://omnimodellen.no/ungdommenes-10-inkluderingsvettregler/>
<https://omnimodellen.no/omnimodellen-for-idretten/>

Ombudene anbefaler at foresatte reflekterer over ansvaret som følger med i voksenrollen for å skape trivsel for alle barn og unge i eget nærmiljø.

Steg fem i Omnitrappa viser foresattes betydning for oppvekstmiljøet for barn og unge.

<https://omnimodellen.no/omnimodellen/voksenrollen-voksnes-betydning-i-livene-til-barn-og-unge/>

<https://omnimodellen.no/omnimodellen/omnitrappa/steg-5-foreldre-adopterer-legitimering/>

Steg 5: Foreldre adopterer legitimeringen

Foreldre hører og opplever fortellinger om andre barn eller unge som ikke fungerer som de øvrige, eller som mangler sosiale ferdigheter eller kompetanse. Foreldre forstår barnas frustrasjon over utfordringer i møte med disse andre.

Mer om Steg 5

Når foresatte bygger murer der barn og ansatte prøver å bygge broer

Brev fra en mamma:

«Tidligere denne uka hadde vi et godt møte med læreren til sønnen vår, «Emil», og gikk derfra med håp. Men bare dager senere opplevde vi noe som rammet dypere: Emil ble sparket hardt i låret under lekeslissing i skolegården av naboens gutt «Leo». «Emil» svarte med et slag i ansiktet på «Leo» - dette er selvfølgelig ikke greit. Begge guttene fikk blåmerker. Læreren håndterte situasjonen på en god måte, og samme dag lekte de sammen igjen.

Senere på kvelden kom det en sint beskjed fra «Leos» mor. Guttene får ikke lenger være sammen på fritiden. Hun gav oss ikke noen forklaring og var heller ikke interessert i å høre vår eller «Emil» sin versjon. Vi fikk også vite at «Emil» ble kjeftet på hjemme hos dem og sendt hjem, han var svært lei seg.

Da vi forsiktig sa ifra at de hadde vært like gode på skolen og at lærer hadde ryddet opp i situasjonen fikk vi en ny lang og sint melding tilbake - meldingen inneholdt grove anklager og beskjed om at verken Emil eller lillesøsteren hans, «Anna», er velkomne der lenger. Etter dette har «Leo» begynt å ekskludere Emil helt. Han går hjem alene, mens de andre går sammen.

Dette gjør svært vondt for Emil - som dessverre har hatt mange erfaringer med utenforskap allerede. For oss som foresatte er det vanskelig å forstå at voksne opptre på en slik måte at de faktisk forsterker barns utenforskap i stedet for å bidra til at barn får til å være sammen på gode måter. Jeg vil si at slike voksne bygger murer i stedet for broer.

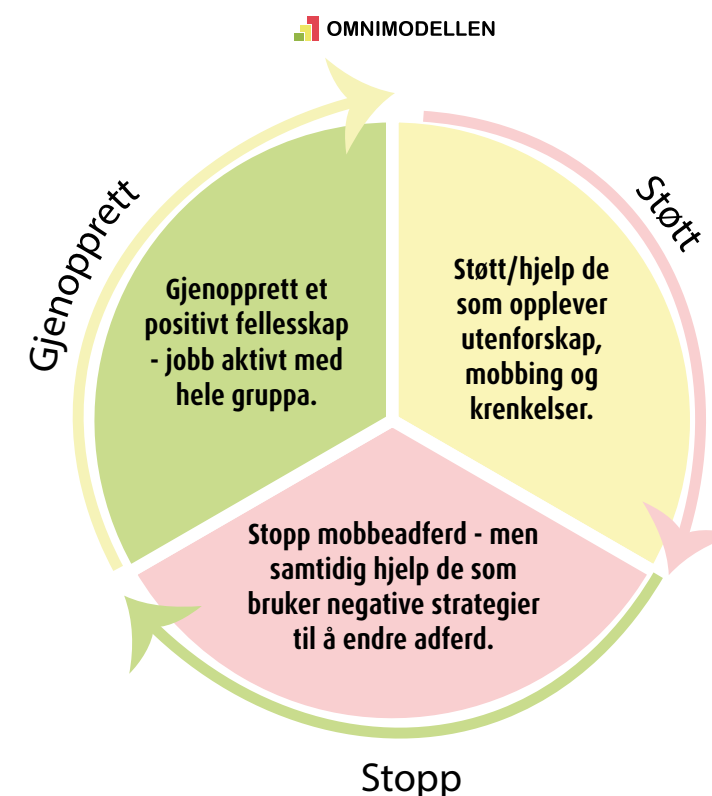
Vi gjør alle feil innimellom, og barn og ungdom kan noen ganger være slemme mot hverandre. Det viktige er hvordan vi håndterer feilene og hvordan vi møter andre som feiler. Når vi i stedet for dialog og nysgjerrighet, velger fordømmelse og avvisning, er det ikke bare relasjonen mellom mennesker som ødelegges - men også fellesskapene vi har rundt oss. Vi ser en økende tendens til at mange voksne tror at løsningen er mer og strengere straff og konsekvenser når barn trår feil. Her er vi som ombud svært tydelige i våre råd for hvordan man jobber i slike situasjoner:

1) Hjelp og støtte til den/de som utsettes for utenforskap, mobbing og krenkelser.

2) Stoppe de som gjør feil / utsetter andre for utenforskap, mobbing og krenkelser, men samtidig hjelpe disse til å gjøre andre valg, finne andre måter å finne sin plass (i fellesskapet) på.

3) Jobbe aktivt for å bygge de ulike fellesskapene til barn og unge på positive måter.

Denne og mange lignende fortellinger fra ombudshverdagen viser hvor viktig det er å se på arbeidet mot mobbing, krenkelser og utenforskap i et helhetlig folkeopplysningsperspektiv. Skal man ha mulighet til i enda større grad lykkes med å skape et trygt og godt oppvekstmiljø for alle barn og unge MÅ alle voksne forstå sin rolle i et fellesskapsperspektiv.

5) Tatt-for-gitt-kunnskap

I håndtering av utenforskap og mobbing kan det se ut til at basisferdigheter som å stoppe og gripe inn har havnet i skuffen for «Tatt for gitt kunnskap og ferdigheter». Når noe havner i denne skuffen betyr det at man tar det som en selvfølge at alle kan håndtere den aktuelle ferdigheten. Ombudene ser at voksenferdigheten Stoppe/Gripe inn, gjerne havner i denne skuffen. Ledelse og ansatte har sluttet å:

- 1) trene på ferdigheten.
- 2) analysere de ulike situasjonene slik at man lærer til neste gang.
- 3) snakke om / debriefe de voksne som har vært i situasjonene.

Å la ferdigheter og kunnskap bli «Tatt for gitt ferdighet/kunnskap» fører til en rekke negative konsekvenser både for barn, unge, foresatte, ansatte og ledere.

Ombudene oppfordrer alle ansatte i barnehager og skoler å diskutere hva som er blitt tatt-for-gitt-kunnskap i egen organisasjon.

På bakgrunn av ombudenes observasjoner og opplevelser gir vi her våre betraktninger av hva som kan bli konsekvenser for barnehagen, skolen og lærebedriften når viktige ferdigheter og kunnskap blir tatt for gitt:

Konsekvenser for arbeidsmiljøet

Økt stress og utrygghet blant ansatte - ansatte føler seg alene i vanskelige situasjoner og usikre på hvordan de skal handle.

Dårligere samarbeid og samhold - manglende felles praksis og uenighet om håndtering av uro, konflikter, mobbing og utenforskap skaper konflikt og frustrasjon i personalgruppen.

Redusert motivasjon og arbeidsglede - når man opplever å ikke lykkes med å skape et trygt miljø, tappes motivasjon og engasjement.

Skyld og frustrasjon - mange ansatte kan kjenne på dårlig samvittighet for å ikke ha grepet inn eller beskyttet barn og unge godt nok.

Konsekvenser for enkeltansatte

Opplevelse av maktesløshet og utbrenthet - gjentatte situasjoner med konflikter, krenkelser, mobbing og uro uten støtte eller verktøy, sliter på den enkelte. Ansatte mister kontroll og autoritet i møte med barn og unge.

Tillitstap hos barn, unge og foresatte - ansatte som ikke griper inn mister respekt og tillit - kan få klager. Det oppleves som personlig nederlag og kan føre til usikkerhet i yrkesrollen.

Økt risiko for sykefravær og turnover - mange ansatte i slike miljøer blir overbelastet og velger å bytte eller slutte i jobben.

Konsekvenser for organisasjonen

Dårlig omdømme og sviktende tillit i nærmiljøet - en organisasjon som ikke håndterer konflikter, mobbing, krenkelser og utenforskap på en god måte får rykte på seg som utrygg.

Økt klageomfang og saker til Statsforvalter og Mobbeombud - flere barn, unge og foresatte melder fra om retten til trygt og godt barnehage-, skole- eller arbeidsmiljø. Organisasjonen må bruke tid og ressurser på saksbehandling, oppfølging og rapportering.

Svekket profesjonskultur - uklare roller, dårlig ledelse og manglende felles praksis fører til at ansatte handler forskjellig og drar i ulike retninger. Det svekker hele organisasjonens evne til å utvikle seg.

Ledelsesutfordringer - ledelsen kan miste oversikt og autoritet hvis det ikke finnes tydelige rutiner for å håndtere ulike typer negativ atferd. Slike tilfeller vurderer ombudene som alvorlig systemsvikt.

6) Omnimodellen og fellesskapsaktiviteter

Omnimodellen som verktøy for inkluderende praksis

Hvordan sikrer vi felles forståelse for hvordan utenforskap og mobbing kan starte, og hvordan får vi til en felles praksis med å forebygge og stoppe mobbing?

Gjennom Omnimodellen ønsker ombudene å drive **folkeopplysning** for å bidra til mindre utenforskap, mobbing og krenkelser. I samfunnet har det lenge vært fokus på mobbing og utenforskap, uten at problemene ser ut til å ha blitt mindre.

Vi må begynne å stille spørsmål ved hva det er vi ikke har forstått. I mange situasjoner og saker opplever ombudene at hjelpa kommer for sent. Barn og unge mistrives i barnehage og slutter på skolen på grunn av at det er utrygt å være til stede i klasserommet, på skolebussen eller i friminutt. Problemene vokser seg store og komplekse. Fraværet øker, og veien tilbake til et trygt og godt barnehage-, skole- og oppvekstmiljø oppleves som lang og utfordrende.

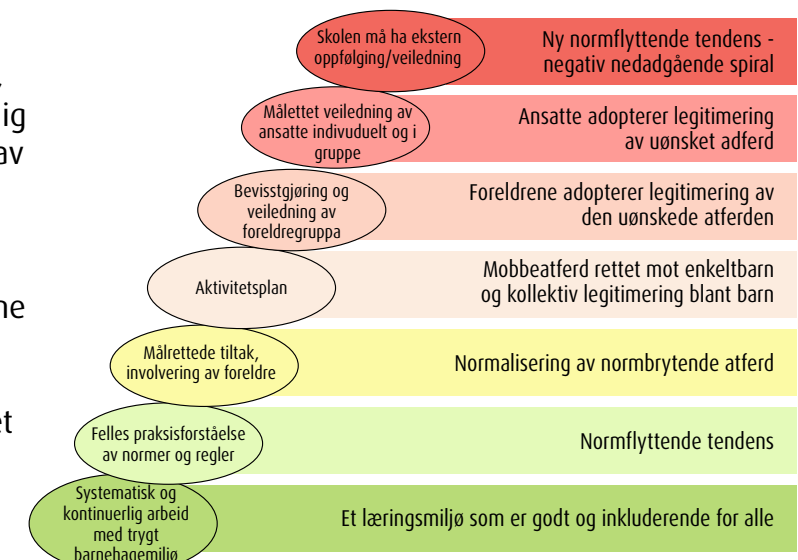
Grunnprinsippet i Omnimodellen er at det må sikres en bedre forståelse av helheten i disse utfordringene. Vi må forstå hvilke prosesser som kan skape utenforskap, samtidig som vi må sette søkelys på hva vi konkret kan gjøre for å forebygge og reparere. Det må parallelt jobbes med å fremme, forebygge, stoppe og støtte. Dette beskrives i Omnitrappa.

<https://omnimodellen.no/omnimodellen/omnitrappa/>

Hvordan fange opp signaler tidlig om at noe negativt er på gang i samspillet blant våre barn og unge?

Et av kjerneelementene i Omnimodellen er ei «negativ utviklingstrapp». Omnimodellens trapp forklarer hva som skjer på ulike trinn i trappa, og hvordan et trygt og godt oppvekstmiljø på de laveste trinnene kan utvikle seg til å bli utrygg dess lengre opp man kommer på trinnene. Trappa illustrerer hva som skjer når små signaler allerede på trinn to ikke fanges opp. Det kan for eksempel begynne med at noen flirer når en elev svarer feil, noen kommenterer at en annen har feil merke på buksa – med andre ord tilsynelatende små tendenser. Hvis voksne ikke er våken nok til å fange opp små kommentarer, blikk og andre gester, og straks hjelper barn og unge, kan det raskt utvikle seg negativt.

Utfordringen fremover er å få kommuner, barnehager, skoler, idrettslag, til å tenke ei helhetlig og langsiktig implementering av arbeidet med å forstå hvilke prosesser som skaper utenforskap i barne- og ungdomsgrupper, og hva voksne må bidra med for å forebygge og stoppe. Disse aktørene må gå i seg selv og erkjenne at det er egne holdninger og adferd som betyr noe for barn og ungdom.

Fellesskapskvalitetene

Nye nettsider – oversetting engelsk og samisk

Omnimodellen er nå både på engelsk og nordsamisk i tillegg til bokmål

<https://omnimodellen.no/sme/>
<https://omnimodellen.no/en/>

Omnimodealla lea jurddašanvuohki mas leat iešguđetlágan bargoneavvut ja mállat. Dat veahkeha min áddet searvevuoda mearkkašumi dorvvolaš ja buorre bajásšaddanbirrasis.

OMNIMODELLEN
-SAMMEN BYGGER VI FELLESKAP

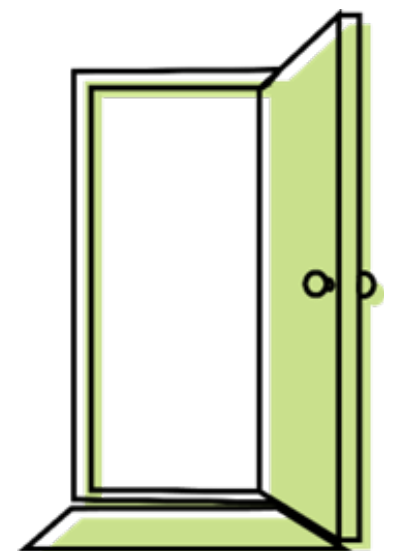
The Omnimodel is a mindset with various tools and models. It helps us understand the importance of community in a safe and good upbringing environment.

OMNIMODELLEN
-SAMMEN BYGGER VI FELLESKAP

Dørstokkregler

Når mange mennesker møtes på samme plass må det være tydelige og gode rammer for hvordan man opptrer til det beste for seg selv, hverandre og for hele fellesskapet. Disse rammene kaller vi ofte for regler eller retningslinjer. Det er ei stor utfordring at det er for liten forståelse og for dårlig eierskap til slike regler og retningslinjer. For eksempel er det svært mange barn og unge som ikke kjenner til hva som står i det kommunale eller fylkeskommunale ordensreglementet for skolene. Nøkkelen her er å finne en god måte å skape kjennskap og eierskap til gode, trygge og forutsigbare regler. I Omnimodellen kaller vi dette for å jobbe med dørstokkregler.

Hvilke regler gjelder når du trår over dørstokken? Når dørstokkregler utvikles i fellesskap mellom elever, ansatte og foresatte, legges grunnlaget for et trygt, inkluderende og helsefremmende læringsmiljø som støtter elevenes trivsel og utvikling.

<https://omnimodellen.no/omnimodellen/dorstokkregler-a-sette-standard-for-fellesskapet/>

Hvem kan hjelpe?

Ved en gjennomgang av nettsidene til kommunene ser vi at mange ikke har god nok og heller ikke oppdatert informasjon om hva barn, unge og foresatte kan gjøre i slike krevende situasjoner.

Mål for ombudstjenesten er å sikre at alle kommuner og lokalstyret på Svalbard har god og oppdatert informasjon om hva barn, unge og foresatte kan gjøre når barnehage-, skole- og oppvekstmiljøet ikke er godt nok.

Vi anbefaler alle kommuner og alle videregående skoler om å lage en god oversikt over hvilke lokale hjelperessurser som er tilgjengelig!

Her er et godt eksempel: <https://www.senja.kommune.no/tjenester/skole/meld-fra-om-mobbing/>

Tenk deg at du er mamma eller pappa og har et barn som opplever mobbing og utenforskap på skolen. Du vil gå inn på din kommunes nettsider å finne informasjon om hva du kan gjøre.

- **Hvordan ser denne informasjonen ut?**
- **Er den lett å finne?**
- **Får du den informasjonen du trenger?**

Ombudene tipser ofte om både konfliktrådet og Veiledningstjenesten for pårørende:

Om konfliktrådet

Konfliktrådet er en statlig tjeneste som tilbyr mekling som metode for å håndtere lovbrudd eller konflikter. Meklerne i konfliktrådet legger til rette for møtene mellom de involverte partene. Det er gratis å bruke konfliktråd.

Et møte i konfliktrådet kan være meklingsmøte, ungdomsstormøte, tilrettelagt møte, oppfølgingsmøte eller andre møter i regi av konfliktrådet.

Hensikten er at partene gjennom dialog kan finne fram til gode løsninger enten det gjelder å gjøre opp for konkrete lovbrudd, eller gjenopprette mellommenneskelige relasjoner. Metoden som brukes, kalles gjenopprettende prosess.

Konfliktrådet har et spesielt ansvar for unge i konflikt med loven, og gjennomfører de strafferettslige reaksjonene mekling i konfliktråd, oppfølging i konfliktråd, ungdomsoppfølging og ungdomsstraff.

Hvorfor konfliktråd?

Hvis du har gjort noe galt, eller at noen har gjort noe mot deg som ikke føles greit, så kan et møte i konfliktrådet være en fin måte å få ordnet opp.

Møte ledes av en mekler som ikke tar noens side, han eller hun skal hjelpe dere begge. Det er ikke alltid noe å mekle om – men det er alltid noe å snakke om.

www.konfliktraadet.no

Veiledningssenter for pårørende

Har du noen du er glad i som er rusmiddelavhengig og/eller psykisk syk?

NKS veiledningssenter for pårørende eies av Sanitetskvinnene.

Vi er et nasjonalt tilbud til alle som har noen de er glade i med en rusmiddelavhengighet og/eller psykisk lidelse.

Senteret i Nord Norge gir et tilbud om støtte og veiledning til pårørende i alle aldre i Nordland, Troms og Finnmark.

Vi har kontorlokaler i Alta og Bodø.

Du trenger ingen henvisning og ansatte har taushetsplikt.

Les mer om oss og tilbudene våre på hjemmesiden vår: <https://veiledningssenter.no/>
Trenger du noen å snakke med? Ta kontakt med oss på:

NKS Veiledningssenter Nord-Norge

Telefon: 22 92 00 00

E-post: post.nnorge@veiledningssenter.no

World Anti Bullying Forum (WABF) 2025

<https://worldantibullyingforum.com/wabf-2025/>

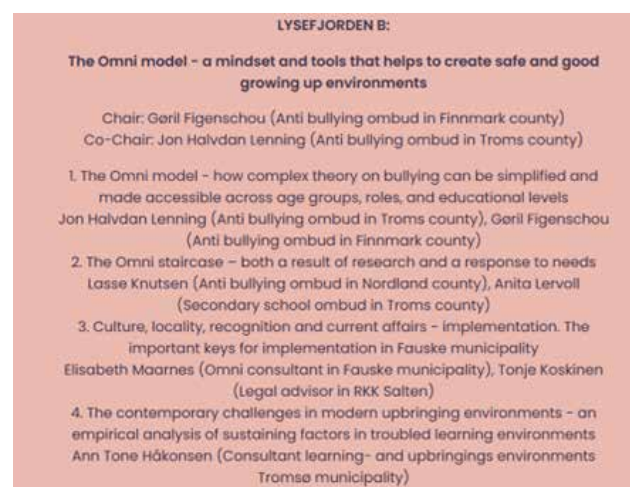
Omniutviklingsgruppa stilte med et helt symposium på World Anti Bullying Forum 2025, arrangert av Læringsmiljøsentret ved Universitetet i Stavanger. Vi presenterte Omnimodellen for et internasjonalt publikum, på engelsk, og møtte mange andre som også jobber mot mobbing.

<https://worldantibullyingforum.com/wabf-2025/detailed-program/detailed-program-friday-june-13/>

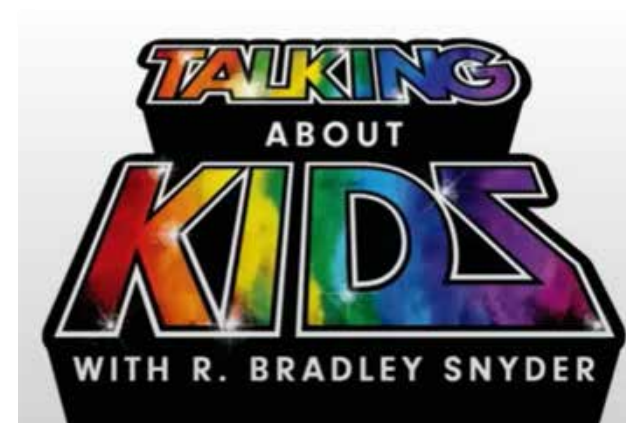
Å møte kollegaer fra hele verden er viktig og nyttig, både for å utvide egen horisont, og for å se hvor viktig det arbeidet som gjøres nasjonalt er.

Et bakteppe for konferansen ble også situasjonen for våre kollegaer i USA nå, hvor det er kommet sterke føringer og strenge restriksjoner for hva som kan skrives, sies og forskes på. Begreper som mangfold og inkludering skal ikke brukes lenger, sammen med mange andre som er viktige for vårt fagfelt.

Å være vitne til kollegaer fra det vi til nå har regnet som et demokrati, stå på scenen og være redde for hvilke konsekvenser det vil få for dem at de er med på WABF2025, er skremmende. Samtidig minner det oss på hvor skjørt demokratiet er. Skal vi beholde de demokratiske verdier og rettigheter som er kjempet fram over år, må vi også være villige til å stå opp for dem, og ikke ta dem som en selvfølge. Både i Rammeplan for barnehagen og Overordnet del av læreplanen er demokrati og medvirkning viktige hovedpunkter, og i lys av erfaringene fra WABF, finner vi riktig å minne på at dette arbeidet må ha et daglig fokus i våre barnehager og skoler.

På WABF hadde Mobbeombud og elev- og lærlingombud fra Nordland, Troms og Finnmark et svært givende møte med Barneombudet Mina Gerhardsen. Barneombudet ønsket å høre hvordan vi som ombud opplever situasjonen i nord – hvilke utfordringer barn og unge møter, og hvordan vi jobber for å styrke trygge og inkluderende miljø. Vi fikk også presentert Omnimodellen, og hvordan denne modellen gir oss et verktøy til å forstå og handle i komplekse saker og tenke helhetlig. Sammen så vi på muligheter for videre samarbeid, og vi er allerede enige om å møtes igjen for mer erfaringsutveksling og felles innsats.

Mobbeombudet i Troms representerte Nord Norge som gjest i podkasten «Talking About Kids»:

<https://youtu.be/lyaqCwJtkAM?si=1Wwhelftg8SEcFTz>

Her snakket de om Mobbeombudstjenesten i Norge.

Del 3:

Ombudstjenesten i Finnmark og veien videre

Mobbeombudets anbefalinger i denne årsrapporten er i stor grad sammenfallende med råd og anbefalingene i fjorårets rapport. I Fylkestingets vedtak i sak 71/24, 15.10.24 ble årsrapporten fra Mobbeombudet tatt til orientering, men det har ikke vært noen avklaringer knyttet til hvordan ombudstjenesten skal være videre.

Mobbeombudets anbefalinger:

1. Fylkestinget bes avklare hvordan ombudstjenesten i Finnmark skal være i fremtiden.

- Politikerne må følge opp arbeidet med det nasjonale mandatet for å sikre lokal forankring av ombudstjenesten. Dette fordi mobbeombudet gjennom sitt arbeid ser at lokalkunnskap og lokal forankring er sentralt for å lykkes i arbeidet. Mobbeombudet oppfordrer politikerne til å ta et aktivt grep, da det jobbes på nasjonalt nivå med mobbeombudsordningen. Se blant annet: <https://www.stortinget.no/no/Saker-og-publikasjoner/Sporsmal/Skriftlige-sporsmal-og-svar/Skriftlig-sporsmal/?qnid=98353>
- Avklare mandat for ombudstjeneste i Finnmark. Etter delingen av fylkene er det ikke avklart om Mobbeombudet skal følge det nasjonale mandatet (se eget kapittel om dette) eller om jeg skal fortsette å følge Tromsmodellen og dermed også ha ansvar for læringsmiljø i videregående skole sammen med et elev- og lærlingombud.
- Ansette Elev- og lærlingombud slik at ungdom i Finnmark sikres samme tjeneste som ungdom i resten av landet
- Sikre et reisebudsjett slik at Mobbeombudet kan bidra ut mot kommunene.

2. Det må drives aktiv folkeopplysning om fellesskapets betydning der folk bor!

Å bygge trygge, gode og inkluderende fellesskap handler i stor grad om folkeopplysning. Politikere, forskere og andre fagfolk må synliggjøre ny og oppdatert kunnskap og forskning om hva som skaper gode lærings- og oppvekstmiljø for barn og unge i fylket vårt. Dette må gjøres i en språkdrakt og på en slik måte at det skaper interesse og nysgjerrighet hos ALLE. Dette kan blant annet gjøres ved at Fellesskapskvalitetene blir hovedsatsingsområde for barnehager og skoler.

3. Sikre større kjennskap til ombudstjenesten!

De som får hjelp hos mobbeombudet, gir meget gode tilbakemeldinger, men fortsatt er det for mange som ikke vet at ombudstjenesten finnes. Fylkeskommune og kommuner må ta større ansvar for å spre oppdatert kunnskap om tjenesten i sine kanaler.

Mobbeombudet håper denne rapporten har skapt spørsmål, refleksjoner og kanskje også noe ny kunnskap. Gi meg dine tilbakemeldinger, spørsmål eller refleksjoner ved å bruke denne QR-koden.

ER DU BARN ELLER UNGDOM i Finnmark, og er du en som ikke:

- vet hvem du kan spørre?
- tør å snakke med noen du kjenner?
- har fått hjelp selv om du har prøvd å si ifra til noen voksne

DA MÅ DU VITE AT MOBBEOMBUDET VIL HJELPE DEG:

På barn og unges
vegne er vi sterk og
stødig, snill og bestemt.
Vi er til stede og vi
gir ikke opp!

- Ring meg på 482 96 234
- Bruk qr-kode for å finne Mobbeombudets henvendelsesskjema.

Mobbeombudet har taushetsplikt, og hjelper til med å finne gode og snille personer som kan hjelpe deg videre.